

FOL

SİYASET FELSEFESİ

KAVRAMLAR, KLASİK VE MODERN DÖNEM

FOL® 72

© MAK GRUP MEDYA PRO. REK. YAY. A.Ş.
SERTİFİKA NO: 44396

FELSEFE 72
SİYASET FELSEFESİ 02

SİYASET FELSEFESİ –KAVRAMLAR, KLASİK VE MODERN DÖNEM–
VELİ URHAN

YAYINA HAZIRLAYAN: EBUBEKİR DEMİR
REDAKSİYON: UĞUR ERSÖZ
GÖRSEL YÖNETMEN: NURULLAH ÖZBAY
GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA: TAVOOS

ISBN 978-605-80688-7-2

BASKI: AYRINTI BASIMEVİ ANKARA - SERTİFİKA NO: 13987

I. BASKI: EKİM 2020

İLETİŞİM ADRESLERİ
CİNNAH CD. KIRKPINAR SK. 5/4
06420 ÇANKAYA ANKARA
TEL.: 0312. 439 01 69
www.folkitap.com
bilgi@folkitap.com
siparis@folkitap.com
www.twitter.com/folkitap

SİYASET FELSEFESİ
KAVRAMLAR, KLASİK VE MODERN DÖNEM

VELİ URHAN

VELİ URHAN

Manisa doğumlu (1953). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Felsefe Tarihi Kürsüsünden mezun oldu (1977). Bir süre Manisa'da felsefe öğretmeni olarak çalıştı (1978-1986). Araştırma görevlisi olarak atandığı (1986) Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans ve doktorasını tamamladıktan sonra, aynı üniversitede 2005 yılına kadar yardımcı doçent ve doçent olarak görev yaptı. Asıl ilgi alanı çağdaş Fransız felsefesi olması nedeniyle alanıyla ilgili araştırma ve derleme yapmak için altı ay süreyle burslu olarak Paris'te kaldı (1995). Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne naklen doçent olarak atandı (2005). Adı geçen üniversitede profesör olarak görev yaptı (2008-2019) ve hâlen Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nde çalışmaktadır. Akademik çalışmaları, çağdaş Fransız filozoflarından Charles Renouvier, Emanuel Mounier, Maurice Nédoncelle ve özellikle de Michel Foucault üzerinde yoğunlaşmaktadır. Felsefe Tarihi, Çağdaş Fransız Felsefesi, Fransız Personalizmi, Michel Foucault, Dil ve Anlam Felsefesi, Siyaset Felsefesi, Bilgi Felsefesi, Varlık Felsefesi vb. akademik ilgi alanları arasında yer almaktadır.

Başlıca eserleri: *İnsanın ve Tanrı'nın Kişiliği* (2002), *Michel Foucault ve Arkeolojik Çözümleme* (2000), *Foucault ve Bilginin Arkeolojisi* (2002), *Foucault* (2010), *Michel Foucault ve Düşünce Sistemleri Tarihi* (2013); Michel Foucault, *Bilginin Arkeolojisi* (2014); Judith Revel, *Foucault Sözlüğü* (2012).

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 13

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR 14

1. *Siyaset Felsefesi* 14
2. *Din-Siyaset İlişkisi* 24
3. *Kültür-Siyaset İlişkisi* 31
4. *Ahlak/Etik-Siyaset İlişkisi* 37
5. *Hukuk-Siyaset İlişkisi* 42
6. *Siyasal İktidar ve Meşruiyet* 50
7. *Devlet, Hükümet ve Bürokrasi* 60
8. *Adalet, Eşitlik ve Özgürlük* 75
9. *Bilgi-İktidar İlişkisi* 96
10. *Siyaset Dili ve Söylemi* 110

İKİNCİ BÖLÜM

KLASİK SİYASET FELSEFESİ 114

I

PLATON 114

1. *Ahlak-Siyaset İlişkisi* 114
2. *İdeal Devlet* 117
3. *Devlet Adamı* 124
4. *Yasalar* 130

2

ARİSTOTELES 137

1. *Devlet* 137
2. *Anayasa, Erdem ve Adalet* 145
3. *Devrimler ve İstikrar* 156
4. *En İyi Devlet* 160

	3	
MARCUS TULLIUS CICERO		165
1. <i>Doğal Hukuk</i>		167
2. <i>Karma Anayasa</i>		171
	4	
FARABİ		175
1. <i>Erdemli Şehir</i>		176
2. <i>Erdemli Başkan</i>		181
	5	
İBN HALDUN		188
1. <i>Asabiye</i>		189
2. <i>Umrân</i>		193
3. <i>Mülk</i>		200
4. <i>Umrân, Devlet ve Din</i>		204
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		
MODERN SİYASET FELSEFESİ		208
	I	
THOMAS HOBBS		208
1. <i>Doğa Durumu</i>		210
2. <i>Toplum Durumu</i>		214
3. <i>Üç Devlet Biçimi</i>		219
4. <i>Uyrukların Özgürlüğü</i>		224
	2	227
BARUCH DE SPİNOZA		227
1. <i>Devletin Temelleri</i>		229
2. <i>Özgürlük ve Devlet</i>		235
3. <i>Yönetim Biçimleri</i>		240

	3	
JOHN LOCKE		243
1. Doğa Durumu		246
2. Toplum Durumu		251
3. Güçler Ayrılığı İlkesi		258
4. Devletin Çözülmesi		264
	4	
MONTESQUIEU		265
1. Yasalar ve Siyaset		266
2. Yönetim Biçimleri		270
3. Güçler Ayrılığı İlkesi ve Özgürlük		278
4. Devlet-Din İlişkisi		282
	5	
JEAN-JACQUES ROUSSEAU		285
1. Doğal ve Uygur İnsan		287
2. Toplum Sözleşmesi		292
3. Genel İrade		301
4. Egemenlik ve Yasalar		304
5. Hükümet ve Biçimleri		309
KAYNAKLAR		320
DİZİN		327

ÖNSÖZ

Siyaset felsefesinin temel kavramlarının, Klasik ve Modern dönem siyaset filozoflarının siyaset ve devlet anlayışlarının ele alınıp incelendiği bu kitap, aslında, çalıştığım akademik kurumlarda uzun süredir verdiğim Siyaset Felsefesi derslerinde öğrencilerimle paylaştığım çalışmalarımın ortaya çıkardığı bir eserdir. Siyaset, hem teorik hem pratik yanı olan bir kavramdır. Siyaset alanında doğru ve tutarlı adımlar atılarak istikrarlı bir yürüyüşün gerçekleştirilebilmesi için siyasetin hem teorik hem pratik yanının, yani siyaset felsefesinin ve siyaset biliminin iyi bilinmesi gerekir. Elbette bu, işin ideal olan yanıdır. Söz konusu olan gerçeklik, ister iktidar kanadında isterse muhalefet kanadında bulunsun, siyasetin içinde yer alan herkes için geçerlidir. Felsefe ile bilim elbette pek çok özellikleri bakımından birbirinden farklılık gösterir; ama bu farklılık felsefe ile bilimin birbirinden bağımsız olduğu anlamına gelmez. Tam tersine, felsefe ile bilimi hiçbir şekilde birbirinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Felsefe hep bilimin önünde gider ve ona yol gösterir; bilim de eriştiği doğrular ile felsefenin yanlış adımlar atmasını, kendini tekrar etmesini önler. Bu tespit doğruysa, Siyaset Felsefesi ile Siyaset Bilimi için de geçerlidir. Gördüğüm kadarıyla, bizde, Siyaset Bilimi alanında yazılmış çok sayıda eser bulunmakla birlikte, Siyaset Felsefesi alanında yazılmış eser sayısı pek fazla görünmemektedir. O nedenle bu kitabı yazarken Siyaset Felsefesine elimden geldiğince bir katkı sağlama düşüncesi ve isteğiyle hareket ettim. Bu kitabımı, yaklaşık otuz beş yıldır devam eden akademik hayatım boyunca, desteğini benden hiç esirgememiş olan sevgili eşim Nadide Hanım'a, akademik çalışmalarıyla her zaman yanımda yürümüş olan tarihçi oğlum Vahit Cemil'e ve coğrafyacı kızım Fatma Betül'e armağan ediyorum.

VELİ URHAN
ANKARA 2020

BİRİNCİ BÖLÜM TEMEL KAVRAMLAR

1. *Siyaset Felsefesi*

Siyaset, en geniş anlamıyla, hem insanların kendileri aracılığıyla düzenli bir yaşamı sürdürebilecekleri genel kuralların konulduğu, korunduğu ve düzenlendiği bir faaliyet alanıdır; hem de, söz konusu faaliyet alanını inceleyen akademik bir disiplindir.¹ Bu tanımdan yola çıkılarak, *siyasetin* kalbinin, birbirine rakip olan görüşlerin ya da birbiriyle çatışma içerisinde bulunan çıkarların doğurduğu sosyal problemleri, tarafların uzlaşmasını sağlamak suretiyle, çözüme kavuşturma sürecinde attığı söylenebilir. “Siyaset nedir?” sorusuna, çok eski çağlardan günümüze gelinceye kadar, verilmiş olan yanıtların, birbirinin karşısında yer alan, iki görüş etrafında toplanabileceği, genelde, bazı siyaset felsefecileri ve bilimcileri tarafından öne sürülür:² i. *Siyaset* toplumda yaşayan insanlar arasında bir çatışma, bir mücadele ve kavgadır; ii. *Siyasetin* amacı her şeyden önce toplumda bütünlüğü sağlamak, özel çıkarlara karşı koyarak toplumun ortak çıkarını ve insanların ortak iyiliğini sağlamaktır. Ünlü siyaset bilimci Heywood da, siyasetin birbirinden oldukça farklı dört tanımını yapar:³

i. *Hükümet etme sanatı olarak siyaset*: Antikçağ Greklerinin kullandıkları, *şehir devleti* anlamına gelen *polis* sözcüğünden

¹ A. Heywood, *Siyasetin Temel Kavramları (STK)*, çev. Hayrettin Özler, Adres Yayınları, Ankara 2012, s. 62.

² M. Kapani, *Politika Bilimine Giriş*, Bilgi Yayınevi, 32. basım, Ankara 2013, s. 17-18; bkz. M. E. Köktaş, *Din ve Siyaset*, Vadi Yayınları, Ankara 1997, s. 38.

³ A. Heywood, *S.T.K.*, s. 62-63; A. Heywood, *Siyaset*, çev. Bekir Berat Özipek, Bican Şahin, Mete Yıldız, Zeynep Kopuzlu, Bahattin Seçilmiş, Atilla Yayla, Adres Yayınları, 9. Baskı, Ankara 2013, s. 23-31.

KAYNAKLAR

- A. Heywood, *Siyasetin Temel Kavramları*, çev. Hayrettin Özler, Adres Yayınları, Ankara 2012.
- A. Heywood, *Siyaset*, çev. Bekir Berat Özipek, Bican Şahin, Mete Yıldız, Zeynep Kopuzlu, Bahattin Seçilmiş, Atilla Yayla, Adres Yayınları, 9. Baskı, Ankara 2013.
- A. Heywood, *Siyaset Teorisine Giriş*, çev. Hızır Murat Köse, Küre Yayınları, İstanbul 2011.
- Aristoteles, *Politika*, çev. Furkan Akderin, Say Yayınları, İstanbul 2013.
- Aristoteles, *Nikomakhos'a Etik*, çev. Furkan Akderin, Say Yayınları, İstanbul 2014.
- Aristoteles, *Eudemos'a Etik*, çev. Saffet Babür, BilgeSu, Ankara 2015.
- A. T. Kışlalı, *Siyaset Bilimi*, 11. Baskı, İmge Yayınevi, Ankara 2005.
- A. K. Çüçen, *Felsefeye Giriş*, Sentez Yayınları, İstanbul 2012.
- A. Cevizci, *Felsefe*, Sentez Yayıncılık, Bursa 2007.
- A. Cevizci, *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, İstanbul 2002.
- A. Cevizci, *Felsefe Tarihi*, Say Yayınları, İstanbul 2009.
- A. Cevizci, *İlkçağ Felsefesi*, Say Yayınları, 9. Baskı, İstanbul 2014.
- A. Cevizci, *17. Yüzyıl Felsefesi*, Say Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2013.
- A. Şenel, *Siyasal Düşünceler Tarihi*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 2013.
- A. Arslan, *İslam, Demokrasi, Türkiye*, Liberal Düşünce Topluluğu, Ankara 1995.
- A. Arslan, *İlkçağ Felsefe Tarihi*, Cilt: 2, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.
- A. Arslan, *İbni Haldun*, 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014.

- A. Black, *Siyasal İslam Düşüncesi Tarihi*, çev. Sevda Çalışkan - Hamit Çalışkan, Dost Kitabevi, Ankara 2010.
- A. Y. Sarıbay, *Global Bir Bakışla Politik Sosyoloji*, Everest Yayınları, İstanbul 2008.
- A. Y. Sarıbay - S. S. Ögün, *Politikbilim*, Sentez Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara 2013.
- A. T. Kışlalı, *Siyaset Bilimi*, İmge Kitabevi, 11. Baskı, Ankara 2005.
- A. İzveren, *Hukuk Felsefesi*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1988.
- A. Yayla, *Özgürlük Yolu*, Profil Yayıncılık, 2014 İstanbul.
- A. Yayla, *Liberalizm*, 4. Baskı, Liberte Yayınları, Ankara 2002.
- A. Yılmaz, *Çağdaş Siyasal Akımlar*, Vadi Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2001.
- A. Yalçınkaya, *Sokrates'ten Jakobenlere Batı'da Siyasal Düşünceler*, İletişim Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2012.
- A. MacIntyre, *Ethik'in Kısa Tarihi*, çev. Hakkı Hünler, Paradigma Yayınları, İstanbul 2001.
- A. MacIntyre, *Erdem Peşinde*, çev. Muttalip Özcan, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2001.
- B. Eryılmaz, "Siyaset", *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi*, İstanbul 1990.
- B. Eryılmaz, *Bürokrasi ve Siyaset*, Alfa Yayınları, İstanbul 2002.
- B. Güvenç, *İnsan ve Kültür*, Remzi Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul 1974.
- B. Akarsu, *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1975.
- B. Vardar, *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*, Multilingual, İstanbul 2001.
- B. Özenç, *Hukuk Devleti*, İletişim Yayınları, İstanbul 2014.
- B. Russell, *Batı Felsefesi Tarihi 3*, çev. Muammer Sencer, Bilgi Yayınevi, 2. Basım, İstanbul 1973.
- C. Oktay, *Siyaset Bilimi İncelemeleri (SBI)*, Alfa, 6. Baskı, İstanbul 2012.
- Cicero, *Devlet Üzerine*, çev. C. Cengiz Çevik, İthaki Yayınları, İstanbul 2014.
- Cicero, *Yasalar Üzerine*, çev. C. Cengiz Çevik, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016.

- Cicero, *Yükümlülükler Üzerine*, çev. C. Cengiz Çevik, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, IV. Basım, İstanbul 2017.
- C. Fedayi, *Siyaset Bilimi*, Kadim Yayınları, Ankara 2011.
- Ç. Balanuye, *Spinoza Bir Hakikat İfadesi*, Say Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2019.
- D. Dursun, *Siyaset Bilimi*, 6. Baskı, Beta, İstanbul 2012.
- D. G. Tannenbaum, *Siyasi Düşünce Tarihi*, çev. Doç. Dr. Özgüç Orhan, 11. Baskı, BB101 Yayınları, Ankara 2018.
- E. Pound, *Konfüçyüs*, çev. Ahmet Yücel, İstanbul, 1981.
- E. Balibar, *Spinoza ve Siyaset*, çev. Sanem Soyarslan, Otonom Yayıncılık, 1. Basım, İstanbul 2004.
- E. Zeller, *Grek Felsefesi Tarihi*, çev. Ahmet Aydoğan, İz Yayıncılık, İstanbul 2001.
- E. M. Wood, *Özgürlük ve Mülkiyet*, çev. Oya Köymen, Yordam Kitap, 2. Basım, İstanbul 2016.
- Farabi, *El-Medinetü'l-Fâzıla*, çev. Ahmet Arslan, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.
- Farabi, *Es-Siyasetü'l-Medeniyye*, çev. Mehmet Aydın, Abdulkadir Şener, M. Rahmi Ayas, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1980.
- Farabi, *İdeal Devlet*, çev. Ahmet Arsla), Divan Kitap, 7. Baskı, İstanbul 2015.
- F. Demirci / Ö. Önder, *Siyaset Bilimi*, editör :Halis Çetin, Orion Kitabevi, Ankara 2012.
- F. A. Hayek, *Hukuk, Yasama ve Özgürlük*, çev. Atilla Yayla - Mustafa Erdoğan - Mehmet Öz, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.
- G. Merquior, *Foucault ou le nihilisme de la chaire*, PUF, Paris 1986.
- G. E. R. Lloyd, *Aristoteles*, çev. Aylin Kayapalı, Pinhan Yayıncılık, İstanbul 2014.
- H. Çiçek, *Karl Jaspers'in Siyaset Felsefesi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2008.
- H. Çetin, *Siyaset Bilimi (SB)*, Orion Kitabevi, Ankara 2012.
- H. Grotius, *Savaş ve Barış Hukuku*, çev. Seha L.Meray, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1967.

- I. Hacking, “Foucault’nun Arkeolojisi” çev. Veli Urhan, *Foucault*, Say Yayınları, İstanbul 2010.
- İ. Haldun, *Mukaddime*, C.I, çev. Zakir Kadiri Ugan, İstanbul, 1988.
- İbn Haldun, *Mukaddime II*, çev. Zakir Kadiri Ugan, MEGSB, İstanbul 1988.
- J. J. Rousseau, *Bilimler ve Sanatlar Üzerine Söylev*, çev. İsmail Yerguz, Say Yayınları, İstanbul 2009.
- J. J. Rousseau, *Émile ou de l’éducation*, Livre Quatrième, GF-Flammarion, Paris 1966.
- J. J. Rousseau, *Toplum Sözleşmesi*, Say Yayınları, İstanbul 2008.
- J. J. Rousseau, *Bilimler ve Sanatlar Üzerine Söylev*, çev. İsmail Yerguz, 1. Baskı, Say Yayınları, İstanbul 2009.
- J. J. Rousseau, *İnsanlar Arasında Eşitsizliğin Kaynağı ve Temelleri Üzerine Söyle v (2. Söylev)*, çev. R. Nuri İleri, 11. Baskı, Say Yayınları 2010.
- J. J. Rousseau, *Ekonomi Politik*, çev. İsmet Birkan, İmge Kitabevi, 2. Baskı, Ankara 2015.
- J. W. Bernauer, *Foucault’nun Özgürlük Serüveni*, çev. İsmail Türkmən, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2005.
- J. S. Mill, *Hürriyet Üstüne*, çev. M. Osman Dostel, Liberte Yayınları, Ankara 2004.
- J. - G. Merquior, *Foucault ou le nihilisme de la chaire*, PUF, Paris, 1986.
- J. Bronowski - B. Mazlish, *Leonardo’dan Hegel’e Batı Düşünce Tarihi*, çev. Elvan Özkavruk Adanır, Say Yayınları, İstanbul 2012.
- J. Locke, *Hükümet Üzerine Birinci İnceleme*, çev. Fahri Bakırcı, Kırılancık Yayınevi, Ankara, 2007.
- J. Locke, *Yönetim Üzerine İkinci İnceleme*, çev. Fahri Bakırcı, Eksi Kitaplar, 4. Baskı, Ankara 2018.
- J. Locke, *Tolerans Üzerine Bir Mektup*, çev. Fikret Yılmaz, Atif Yayınları, Ankara 2017.
- Kınalızade Ali Efendi, *Devlet ve Aile Ahlakı*, Tutku Yayınevi, Ankara 2013.
- L. Arnhart, *Siyasî Düşüne Tarihi*, çev. Ahmet Kemal Bayram, Adres Yayınları, Ankara 2004.

- L. Köker, *İki Farklı Siyaset*, Dipnot Yayınları, Ankara 2012.
- L. Strauss, *Politika Felsefesi Nedir?*, çev. Solmaz Zelyut Hünler, Paradigma Yayınları, İstanbul 2000.
- L. Strauss - J. Cropsey, *Histoire de la philosophie politique* (Traduit de l'américain par Olivier Sedeyn), PUF, Paris 1994.
- L. Strause - J.Cropsey, *Histoire de la philosophie politique* (Traduit: Olivier Sedeyn), (*John Locke* par Robert A.Goldwin, 523-561), PUF, Paris 1994.
- L. Gadret, *Müslüman Site, Toplumsal ve Siyasi Hayat*, çev. Ahmet Arslan, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2014.
- M. Nédoncelle, M., *La Réciprocité des Consciences*, Aubier, 1942.
- M. A. Ağaogulları, *Kent Devletinden İmparatorluğa*, 6. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara 2009.
- M. A. Ağaogulları - Köker, *İmparatorluktan Tanrı Devletine*, İmge Kitabevi, 7. Baskı, 2011.
- M. A. Ağaogulları, *Kral-Devlet ya da Ölümlü Tanrı*, İmge Kitabevi, 4. Baskı, Ankara 2009.
- M. A. Ağaogulları, *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği*, İmge Kitabevi, 2. Baskı, Ankara 2010.
- M. Kapani, *Politika Bilimine Giriş*, Bilgi Yayınevi, 32. basım, Ankara 2013.
- M. Cohen, *Platon'dan Mao'ya Siyaset Felsefesi*, çev. Hamdi Bravo, 1. Baskı, FOL Kitap, Ankara 2020.
- M. E. Köktaş, *Din ve Siyaset*, Vadi Yayınları, Ankara 1997.
- M. Erdoğan, *Anayasal Demokrasi*, Siyasal Kitabevi, 12. Baskı, Ankara 2015.
- M. Todd, *Postyapısalcı Anarşizmin Siyaset Felsefesi*, çev. Rahmi G. Ögdül, İstanbul 1994.
- M. Akaya, *Tarihsel Süreçte Politikanın Evrimi*, Belge Yayınları, İstanbul 2013.
- M.T ürkkahraman, *Türkiye'de Siyasal Sosyalleşme ve Siyasal Sembolizm*, Birey Yayıncılık, İstanbul 2000.
- M. S. Aydın, *İslam Felsefesi Yazıları*, Ufuk Kitapları, İstanbul 2000.
- M. S. Aydın, *Âlemden Allah'a*, Ufuk Kitapları, İstanbul 2000.
- M. Weber, *Sosyoloji Yazıları*, çev. T. Parla, İstanbul 1986.

- Montesquieu, *Kanunların Rubu*, çev. Fehmi Baldaş, Hiperlink Yayınları, İstanbul.
- M.Foucault, *Surveiller et punir*, Éditions Gallimard, 1975.
- M. Foucault, *İktidarın Gözü, Seçme Yazılar 4*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2003.
- M. Foucault, *Büyük Kapatılma*, Seçme Yazılar3, çev. Işık Ergüden - Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2000.
- M. Foucault, *Entelektüelin Siyasi İşlevi*, Seçme Yazılar1, çev. Işık Ergüden - Osman Akınhay - Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2000.
- M. Foucault, *Toplumunu Savunmak Gerekir*, çev. Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002.
- M. Foucault, söyleşi: Duccio Trombadori, *Marx'tan Sonra*, çev. Gökhan Aksay, Chiviyazıları Yayınevi, İstanbul 2004.
- M. Heidegger, *Varlık ve Zaman*, çev. Kaan H.Ökten, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul 2008.
- N. Mert, *Laiklik Tartışmasına Kavramsal Bir Bakış*, İstanbul 1994.
- N. Riahi, *Michel Foucault*, L'Harmattan, Paris, 2011.
- N. P. Barry, *Modern Siyaset Teorisi*, çev. Mustafa Erdoğan ve Yusuf Şahin, Liberte, 3. Baskı, Ankara 2012.
- N. Vergin, *Siyasetin Sosyolojisi*, Doğan Kitap, İstanbul 2008.
- Nietzsche, *la généalogie de la morale*, idées/gallimard, 1964.
- O. Türkdöğen, *İslam Değerler Sistemi ve Max Weber*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2005.
- Platon, *Devlet*, çev. Sabahattin Eyüpoğlu - M. Ali Cimcoz, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1999.
- Platon, *Devlet Adamı*, çev. Furkan Akderin, Say Yayınları, İstanbul 2011.
- Platon, *Yasalar*, çev. Candan Şentuna - Saffet Babür, Kabcacı Yayınevi, 3. Basım, İstanbul 2007.
- R. Ergün, *Kral-Devletten Ulus-Devlete*, İmge Kitabevi, 2. Baskı, Ankara 2009.
- R. Aron, *Les étapes de la pensée sociologique*, Editions Gallimard, Paris, 1967.

- S. Aktaş, *Hayek'in Hukuk ve Adalet Teorisi*, Liberte Yayınları, Ankara 2001.
- Spinoza, *Etika*, çev. Çiğdem Dürüşken, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2011.
- Spinoza, *Teolojik-Politik İnceleme*, çev. Cemal Bali Akal-Reyda Er-gün, Dost Kitabevi, 2. Baskı, Ankara 2010.
- Spinoza, *Tractatus Politicus*, çev. Murat Erşen, 2. Baskı, Dost Kitabevi, Ankara 2009.
- Ş. Gözübüyük, *Anayasa Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2003.
- T. Saraç, *Fransızca - Türkçe Büyük Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1076.
- T. O'Leary, *Foucault and the Art of Ethics*, Continuum, New York, 2002.
- T. Hobbes, *Leviathan*, çev. Semih Lim, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1995.
- T. Hobbes, *De Cive*, çev. Cihan Deniz Zarakolu, Belge Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2014.
- Thomas More, *Utopia*, çev. İsmail Yerguz, Say Yayınları, İstanbul 2010.
- Ü. Hassan, *İbn Haldun Metodu ve Siyaset Teorisi*, 5. Baskı, Doğubatı Yayınları, Ankara 2011.
- V. Urhan, *İnsanın ve Tanrı'nın Kişiliği Bilinçlerarası İlişki*, Ankara Okulu, 2002.
- Y. Torun, *Hugo Grotius'un Hukuk ve Siyaset Felsefesi*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2005.
- Y. Torun, *Siyaset Felsefesi Tarihinde Devlet*, Orion, Ankara 2011.
- Zakir Kadiri Ugan, İbn Haldun, *Mukaddime I*, Önsöz, MEGSB, İstanbul 1988.
- W. K. C. Guthrie, *İlkçağ Felsefe Tarihi*, çev. Ahmet Cevizci) Gündoğan Yayınları, Ankara 1988.
- W. D. Ross, *Aristoteles*, yayına hazırlayan: Ahmet Arslan, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir 1993.

DİZİN

- A
- adalet 75, 77, 78, 79, 80, 81, 115, 118, 145, 148, 169, 186, 264, 284, 302, 306, 326; değişimsel (commutative) ve paylaşımsal (distributive) ~ 213
- adaletsizlik 90, 130, 158, 213, 219, 225
- ahlak 37, 38, 40, 42, 56, 77, 114, 176, 185
- ahlaksal: ~ eylem 40; ~ haklar 45; ~ norm 38; ~ ya da siyasal eşitsizlik 291
- aile 40, 62, 63, 138, 139, 185, 186, 190, 197, 293, 295, 297, 323
- akıl 142, 161, 167, 168, 212, 231; ~ yasası 247; bilkuvve ~ 181; faal ~ 181, 182
- alışkanlık 160
- Almond, Gabriel 35,36
- alt kültür 33, 36
- Althusser 268, 269
- altın orta ilkesi 138, 150, 157
- anayasa 49, 91, 145, 146, 153, 171, 263, 326
- anayasacılık 49, 50
- anayasal: ~ monarşi 242, 259, 261; ~ yönetim 151, 152, 159
- Antonius, Marcus 166
- Aquinas, Thomas 31, 120, 136
- Arendt 95
- aristokrasi 18, 36, 51, 52, 54, 85, 92, 93, 128, 129, 130, 147, 149, 150, 152, 172, 239, 240, 242, 270, 271, 272, 273, 278, 312
- Aristotelesçilik 103
- Aron, Raymond 282
- Arnhart 20, 21, 76, 78, 82, 114, 115, 117, 118, 119, 121, 148, 152, 153, 164, 208, 210, 248, 252, 254, 256, 257, 262, 263, 292, 293, 323
- arzu 119
- asabiye 189, 190, 191, 192, 193, 200, 201, 205, 207
- Augustinus 31, 57
- avcılık 295
- Aydın, Mehmet 180, 185, 322
- B
- Bacon 22, 108, 178, 179, 208
- barış 24, 76, 78, 107, 174, 189, 201, 211, 212, 214, 215, 217, 219, 220, 223, 247, 248, 250, 251, 255, 261, 269, 319
- Başkanlık Sistemi 262
- Batı Miti 106
- beden 142, 232; uyruklaşmış ~ 98; üretici ~ 98; ~in siyasal teknolojisi 98
- bencilik 247
- Berger 27, 28
- biçimsel eşitlik 83
- bilgelik 57, 75, 116, 117, 120, 121, 144
- bilgi: ~ iktidar ve cinsellik ilişkisi 40; ~ ile iktidar 96, 101, 105
- bilim 13, 15, 106, 125, 144, 193, 199, 205, 208, 267, 283, 317, 319
- bilinçler arası ilişki 112
- birey 17
- bireyselleme 210
- birliklilik ve toplumsallık isteęi 171
- Bismark 15
- Black, Antony 185
- Buber 111
- bürokrasi 56, 63, 69, 70, 71, 72, 73,

74, 104, 119, 223

Büyük İskender 103

C

Caesar 165, 166

Campanella 122, 178

Catilina 165, 166

Cavendish, William 208

Cephalus 118

cesaret 75, 116, 117, 120, 121, 124,
144, 161, 163, 206

Claude Lévi-Strauss 187

Clausewitz 100

coğrafya 17, 33, 61, 64, 66, 180, 303

Cumhuriyet 17, 99, 128, 174, 270,
276, 287

Ç

çokkültürlülük 35

çokluk 138

D

d'Épinay 286

dasein 111

davranış: ~ biçimleri 41; ~ kuralı 40

dayanışma 27, 190

dedüktif akıl yürütme 124

değerler 32, 34

Deleuze 23, 38

demokrasi 24, 32, 113, 220, 221,
222, 259, 270, 271, 272, 278, 279,
280, 281, 311, 312, 320, 324; doğ-
rudan ~ 272, 312Descartes 107, 209, 227, 229, 230,
231, 232, 244

despotizm 18

devlet 15, 17, 22, 24, 41, 49, 58, 59,
60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 94,
115, 116, 117, 118, 119, 121, 122,
123, 124, 125, 126, 127, 128, 129,
130, 132, 133, 134, 137, 155, 160,
165, 166, 168, 171, 172, 173, 174,
175, 176, 177, 178, 179, 185, 186,
189, 190, 191, 192, 196, 204, 208,
217, 219, 235, 238, 258, 259, 277,
282, 285, 307, 310, 321, 322, 323,
324, 325, 326; ~ akli 47

devrimler 157, 158

Diderot 286

dil 111

din 14, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 57,
204, 205, 282, 324

dindarlık 169, 314

diyalog 18

doğa 58, 108, 168, 210, 211, 212,
215, 223, 240, 241, 246, 247, 251,
253, 254, 255, 256, 260, 262, 268,
290, 292, 293, 294, 305, 306; ~
durumu 22, 58, 84, 229, 246, 247,
248, 267, 299, 319; ~ yasaları 47,
212, 215, 223, 244, 247, 260, 266
doğal: ~ hak 236, 240; ~ hukuk 43,
44, 46, 48, 167, 168, 215, 259,
267; ~ insan 287, 288, 289, 319;
~ iş bölümü 295; ~ özgür insan
296; ~ ya da fiziksel eşitsizlik 291;
~ yasa 307

dostluk 144, 170

Durkheim 26, 27, 29

duygu 230

dünyevileşme 26, 28

düşünce: ~ erdemleri 144, 145; ~ ve
ifade özgürlüğü 95, 237

düşünme 119; ~ gücü 133

E

Ebu Abbas 188, 189

Ebu Abdullah 188

Ebu Hamu 188

egemen 66, 67, 219, 222, 223, 224,
226, 256, 262, 305, 306, 309, 310,
311, 312, 313

egemenlik 24, 66, 198, 199, 304

eğitim 31, 46, 121, 122, 123, 124,
135, 141, 145, 160, 188, 208, 243,
271, 276, 285, 314

emek 202, 252, 253, 254, 301

en yüksek iyi 15, 42, 78, 140, 147

epistemik kopuş 108

epistemoloji 114, 116, 178

erdem 23, 54, 67, 76, 77, 79, 80, 81,
83, 112, 115, 119, 120, 121, 142,
144, 148, 149, 151, 154, 163, 167,
172, 179, 186, 218, 271, 272, 273,
276, 278, 288, 292, 301, 307, 313,
314, 321

estetik 40; varoluş -i 39

eşitlik 22, 24, 47, 59, 75, 81, 83, 84,
85, 136, 149, 156, 157, 159, 170,
178, 211, 246, 247, 249, 251, 254,

- 255, 268, 271, 273, 278, 290, 315;
niteliksel ~ 22, 84, 85
eşitsizlik 16, 22, 83, 84, 85, 121, 157,
159, 273, 291; niteliksel ~ 22, 84,
85, 121
etatizm 17, 94
etik 37, 40, 41, 76, 137, 140, 143,
144, 145, 150, 320; ~ amaç 38, 39;
~ ben 39
eylem özgürlüğü 237
- F**
Farabi 19, 31, 57, 68, 122, 175, 176,
178, 179, 180, 181, 182, 183, 184,
185, 186, 187, 195, 318, 322
faşizm 69, 102, 109, 110
faydacılık 169
federatif güç 260, 261
felsefe 4, 7, 13, 24, 42, 45, 57, 59,
66, 106, 115, 177, 317, 318, 320,
321, 326
Ferec, Nasireddin 189
fırsat eşitliği 83
Filmer 244, 245, 246, 258, 297
Filmer, Robert 244
Forndran, E. 25
Foucault 7, 23, 38, 39, 40, 41, 96,
97, 98, 99, 100, 101, 102, 103,
104, 105, 106, 107, 108, 109, 322,
323, 325, 326
Fransız Devrimi 103
Freud 100
- G**
Galileo 208, 210, 244, 247, 260, 266
Gardet, Louis 84
Gassendi 208
Gazali 31, 57, 184
Gelasius 30
genel irade 301, 302, 304
gerçek sözleşme 296
Green, T. H. 94, 95
Grotius, Hugo 44, 46, 48, 266, 288,
306, 322, 326
güçler ayrılığı 262, 263, 279, 280,
281; ~ ilkesi 260, 261
güvenlik 59, 63, 201, 214, 215, 218,
234, 238, 239, 241, 251, 258, 279
- H**
Habermas 52, 53
Hacking 101, 102, 323
hak 45, 89, 216, 233, 251, 293
halk 19, 30, 51, 52, 53, 55, 67, 68,
110, 111, 112, 113, 128, 129, 146,
151, 153, 172, 173, 202, 218, 220,
237, 240, 263, 270, 272, 273, 274,
279, 300, 302, 304, 306, 308, 311,
312, 313, 314, 319; ~ın egemenliği
264
Hartshorne 232
hayat, hürriyet ve mülkiyet hakları 27
Hayek 79, 80, 81, 82, 86, 87, 89,
322, 326
Hegel 31, 62, 63, 100, 104, 243, 244,
260, 267, 271, 278, 279, 280, 323
Helenistik Dönem 31
Herakleitos 178
Hesiodos 132
Heywood 14, 16, 35, 45, 46, 49, 52,
53, 55, 56, 60, 62, 64, 65, 83, 90,
91, 92, 94, 95, 320
hikmet 187
hiyerarşik mekanizma 72
d'Holbach 286
Honer, Stanley M. 23
Hristiyanlık 183
hukuk 42, 43, 44, 48, 49, 65, 79, 81,
82, 135, 167, 169, 170, 267, 268,
269, 270, 321, 322, 326; ~ devleti
48, 49, 50, 51, 65, 68, 69; ~ felse-
fesi 42, 48; ~un üstünlüğü 48, 51,
89, 91, 246, 261, 262; milletlere-
rası ~ 269
Hunt, Thomas C. 23
Huxley, Aldous 122
hükümet 24, 310
- I**
Isaiah Berlin 87, 91, 92
- İ**
İbn Rüşd 57, 175, 184
İbn Sina 31
ideal devlet 120, 121, 122, 124, 133,
201, 318
ideal: ~ site 179; ~ yönetim biçimi 22,
127

- idealizm 69
 ideler dünyası 106
 iffet 187
 İkbâl 93, 111, 185, 232
 iktidar 16, 17, 19, 24, 50, 53, 97,
 100; ~ hırsı 17; ~ ile bilgi arasın-
 daki ilişki 96
 ilişkisel zemin 53
 İlk Sebep 182
 İnalcık, Halil 185
 Sultan Ebu İnan 188
 irade: ~ özgürlüğü 86, 87; ~ye dayalı
 hukuk 46
 Sultan Ebu İshak 188
 İslam 19, 29, 31, 32, 33, 57, 77, 83,
 84, 93, 175, 176, 178, 179, 180,
 183, 184, 185, 186, 206, 207, 318,
 320, 321, 324, 325
 istibdat 201, 270, 274, 275, 276,
 277, 278, 279, 282, 319
 iyi: ~ yaşama 76, 77, 79, 161; akılsal
 ~ 161; ~yi isteme 78; ~ yurttaş 143,
 283; dışsal ~ 161
 iyilik 34, 118, 143, 181, 186, 233,
 269, 275
- J
- Jaspers 17, 37, 60, 61, 62, 65, 322
- K
- Kaldeliler 184
 kamu: ~ vicdanı 78; ~ yönetimi 71
 Kant 78, 80, 88, 106, 107
 Kanuni Sultan Süleyman 185
 kanunlar 19, 65, 182, 183, 267, 268,
 269, 270, 271, 274, 276, 283, 284
 kapitalizmin ruhu 29
 karakter erdemleri 144, 145
 karizma 54
 karma: ~ anayasa 136, 154, 172,
 173, 174; ~ yönetim 136, 259, 264
 klasik: ~ liberalizm 92; ~ siyaset fel-
 sefesi 22, 83, 144; ~ siyaset filozof-
 ları 22
 Kempster, Jürgen V. 23
 kendinde bilgi 107
 Kepler 208
 Kınalızade Ali Çelebi 185
 Kilise 26, 29, 266
- kişilik 111
 Konfüçyüs 67, 103, 322
 korku 112, 182, 208, 211, 214, 215,
 240, 241, 251, 276, 279
 koruyucular 116, 123, 124, 136
 kölelik 298
 kötülük 118, 233, 269, 275, 294
 Kral 99, 100, 129, 208, 209, 229,
 244, 280, 282, 324, 325
 kurumsal eşitlik 83
 kuvvetler ayrılığı 50, 79, 80, 154, 155
 kültür 19, 22, 29, 31, 33, 34, 35, 82,
 167, 169, 180, 268, 321, 322, 325;
 ~ haritası 33
- L
- Lahbabi 111
 laiklik 25, 28, 325
 Leibniz 228, 229, 230, 232
 Lenin 104
 Liberal Demokrasi 260
 liberalizm 17, 49, 69, 90, 94, 100,
 109, 138
 liyakat 42, 68, 76, 80, 81, 83, 149,
 179, 214
 lüks hayat 200, 203
 Lycophron 140
 Lyotard 23
- M
- Machiavelli 20, 21, 23, 36, 37, 58, 77
 MacIntyre 118, 119, 120, 121, 122,
 321
 Marksistler 63
 Marksizm 96, 97, 100, 109
 Marx 20, 23, 31, 96, 97, 102, 104,
 325
 matematik 124, 208, 232
 May, Todd 23
 medeni: ~ hukuk 269; ~ yasa 216
 merkezileşmiş iktidar 23
 meşruiyet 18, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 58,
 59, 66, 72, 92, 149, 171, 258, 264
 metafizik 123, 124, 176, 179, 210
 mikro-iktidar 99, 110
 Mill 81, 82, 86, 89, 90, 91, 95, 96,
 323
 modernleşme 288
 monad 230

- monarşi 58, 68, 108, 131, 136, 179, 220, 221, 222, 242, 262, 274, 278, 311, 312, 313
- More, Thomas 122, 176, 178, 179, 326
- Mounier 7, 111
- muhalefet 18
- Mutlak Monark 260
- mutlak tinsellik 107
- mutlakıyetçilik 210
- mutluluk 42, 57, 76, 116, 119, 121, 143, 145, 163, 181
- mücadele 18
- mülk 205
- mülkiyet 27, 43, 69, 126, 138, 148, 152, 213, 224, 246, 247, 248, 249, 251, 252, 253, 254, 255, 293, 294, 300, 301, 322
- müstefad aklı 181
- N
- nasyonal sosyalizm 109
- nedensellik 231, 232
- Nedoncelle, Maurice 7, 111, 202, 324
- Newton 244, 247, 260, 266
- Nietzsche 97, 100, 102, 104, 106, 107, 325
- nihilizm 39
- Nozick 80
- O
- Octavianus 165
- oklokrasi 312
- oligarşi 19, 36, 75, 76, 128, 129, 130, 141, 146, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 157, 158, 172, 179, 259, 312; ~ yanlıları 76
- ontoloji 40, 114, 116, 178, 183
- onur 78, 96, 112, 144, 275, 276, 277, 278
- orta sınıf 20, 76, 77, 153, 159, 179
- Ortaçağ düşüncesi 48
- ortak: ~ çıkar 79, 147, 179, 215, 303; ~ iyi 20; ~ rıza 255, 256, 257, 264
- Osmanlılar 175, 176, 184, 185, 186, 187, 277
- otorite 86
- otoriter 49, 69
- Ö
- öfke 112, 116, 119, 133
- Öklid 210
- ölçülülük 75, 116, 117, 144
- özgür irade 224, 235, 291
- özgürlük 24, 39, 75, 81, 82, 86, 89, 91, 93, 166, 225, 235, 246, 247, 248, 249, 252, 254, 278, 279, 291, 314, 321, 322, 323
- P
- panenteizm 232
- panteizm 231, 232
- paralelizm 232
- patrimonyal otorite tipi 54
- Perikles 202
- Polemarchus 118
- polis 14
- politika 17, 129
- Pompeius 165
- pozitif: ~ haklar 45, 46; ~ hukuk 43, 46, 47, 48, 215, 259, 267; ~ özgürlük 86, 94
- Protestan ahlakı 29
- Pye, Lucian 35
- R
- Rawls 23, 78, 80
- Reich 100
- rıza birliği 50, 51, 246, 256, 257, 258, 259, 262
- Riccer 38, 39
- Roma: ~ hukuku 78, 79; ~ İmparatorluğu 30, 40, 103
- Rönesans 26, 48, 104, 108, 109, 140, 178, 187, 283, 318
- S
- sanat 15, 19, 32, 40, 144, 194, 289
- sanayileşme 71
- Sartre 111
- savaş 211
- sebeup 230
- sekülerleşme 28
- Selçuklular 175, 176
- sınıf savaşları 165

- Sidney Verba 35
 sivil toplum 62, 63, 217, 240, 241, 248, 257
 siyasal: ~ düşünce 21; ~ hukuk 269; ~ iktidar 18, 50, 51; ~ kültür 32, 34, 35, 36; ~ otorite 210, 247; ~ yönetim 143, 151
 siyaset 19; ~ bilimi 13, 19, 34, 129, 150, 267, 317; ~ dili 111, 112; ~ felsefesi 17, 18, 20, 21, 25, 42, 69, 278, 318; ~ sosyolojisi 50, 282
 siyasetçiler 72, 144
 Sofistler 102
 Sofokles 105
 Sokrates 21, 48, 84, 102, 106, 114, 117, 118, 122, 125, 135, 167, 177, 321
 Solon 103
 Sorokin 202
 sosyal adalet 80, 82
 sosyalizm 17, 109
 soylular 174, 273, 274, 275, 276, 282
 söylem 110
 sözleşme 22, 101, 156, 212, 213, 214, 217, 218, 222, 223, 250, 255, 258, 262, 291, 295, 296, 297, 298, 299, 300
 Spengler 202
 Spinoza 107, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 266, 289, 319, 322, 326
 Stalinizm 102, 110
 Stoacılık 103
 Stoacıların 167, 169
 Strauss, Leo 121, 126
 Süryaniler 184
- Ş
 şecaat 187
 şiddet 16, 96, 98, 106, 107, 239
- T
 taakkul 181, 182, 183
 tahayyül 181, 182
 talep 202
 Tanrıcılık 315
 tanrısal akıl 92, 167, 205, 206
 teizm 231, 315
 temsili: ~ demokrasi 272; ~ mekanizma 72
 teokrasi 25, 26, 92, 93
 Aziz Thomas 44
 Thrasymakhos 118, 140
 timokrazi 36
 tiranlık 127, 128, 129, 147, 148, 150, 153, 312
 toplayıcılık 295
 toplum 17; ~ durumu 84, 229, 267, 319; ~ sözleşmesi 58, 77, 213, 215, 222, 235, 246, 247, 248, 251, 255, 258, 267, 298, 300, 305, 307, 319; ~un güvenliği 187, 218; ~ yasaları 215
 toplumsal: ~ adalet 78; ~ beden 99, 109; ~ durum 22; ~ iş bölümü 295; ~ kontrol 15, 27; ~ köle insan 296
 töz 230, 231
 Tylor 31
- U
 umrân 190, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 202, 203, 204, 205; bedevî ~ 190, 192, 194, 196, 198, 199, 200, 202; hadarî ~ 192, 194, 196, 197, 198, 199, 202
 umut 240; ~ ilkesi 179
 uygarlık 31, 194, 289, 294
 uyruklar 90, 218, 226
- Ü
 üretici(ler) 123; ~ olmayan insan 290
 ütopya(lar) 137, 138, 176, 177, 178
- V
 Vasseur Thérèse Le 285
 vatanseverlik 314
 Verba 35
 vicdan 27, 78, 223, 306, 307; ~ özgürlüğü 86
 Vincent de Gournay 70
 Voltaire 31, 77, 286
- W
 Weber 28, 29, 53, 55, 56, 60, 70, 71, 72, 324, 325
 Whitehead 232

Y

yargı 73, 80, 146, 156, 186, 241, 259, 261, 278, 279, 281, 308
 yasa 135, 136, 168, 169, 216, 308, 309, 314
 yasal haklar 45, 46
 yasama 73, 74, 79, 80, 155, 186, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 272, 278, 279, 280, 281, 305, 306, 307, 308, 309, 310; ~ gücü 261, 263, 281
 yaşama 43, 69
 yoksullar 295
 yöneten(ler): ~-yönetilen ayrışması 17; ~ ile yönetilenler 162

yönetici 181

yurttaş 146, 240

yürütme 15, 73, 74, 79, 80, 122, 123, 124, 139, 155, 156, 183, 186, 259, 260, 261, 262, 263, 278, 279, 280, 281, 309, 310, 313

Z

zenginler 152, 153, 295

zenginlik 76, 81, 149, 155

Zeus 126

zoon politikon 140, 210, 289

zorunluluk 224